

АПЕЛАТИВИЗИРАНИ АНТРОПОНИМИ В БЪЛГАРСКИЯ И ЧЕШКИЯ ЕЗИК

Гинка Бакърджиева
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Апеллятивизация – это процесс, при котором имя собственное теряет проприальную функцию и переходит в класс нарицательных существительных. Основные механизмы, лежащие в основе этого перехода – метафора и метонимия, основные источники – антропонимы (юда / jidáš, меценат / mecenáš), топонимы (дамаска / damašek) и хремотонимы (ксерокс/xerox). В специальной терминологии апеллятивизированные имена имеют характер интернациональной лексики с номинативной функцией (ом / ohm, ват / watt). В контрастивных исследованиях специальный интерес представляют стилистически маркированные исконные и заимствованные апеллятивные имена, появившиеся спонтанно и утвержденные узусом (байганьо, гаврош, janek, grázl).

Appellativization is the process in which a proper name loses its proprial function and moves into the class of common nouns. The basic mechanisms enabling this transition are metaphor and metonymy, and the basic sources for that are anthroponyms (юда /jidáš, меценат/ mecenáš), toponyms (дамаска/damašek), and chrematonyms (ксерокс/xerox). In specialized terminology appellativized names are introduced on purpose and have the character of international words with nominative function (ом/ohm, ват/watt). In contrastive studies, stylistically marked appellativized names of both domestic and foreign origin that appeared spontaneously and were imposed by the usage (байганьо, гаврош, janek, grázl), are of particular interest.

В повечето ономастични и общолингвистични изследвания, насочени към изясняването на мястото и спецификата на собствените имена в езиковата система и установяването на дихотомията апелативи–проприи, неминуемо се обръща внимание и на динамичните процеси като *проприализация*, *апелативизация* и *трансонимизация*¹. Преходът между двата лексикално-граматични класа е двупосочен ($A \leftrightarrow \Pi$)² и е явление, присъщо за всички езици. Независимо че неговата универсалност е многократно констатирана, проучванията в посока $\Pi \rightarrow A$ са все още крайно недостатъчни и рядко надхвърлят рамките на един език³. Нашата задача не е да запълним тази празнота, а по-скоро да обърнем внимание върху един интересен проблем, който заслужава много по-детайлно проучване.

¹ В славянското езикознание се срещат и терминологични означения като: *онимизация*, *деонимизация*, *деонимизиран апелатив*, *депроприализация*, срв. напр.: ТСО 1973: 83, 166, 201, 205; ЕРЧЕ 2002: 43, 347; Подолская 1978, Суперанская 1973, Шрамак 1999: 54–55. Без да навлизаме в терминологични спорове, за целите на настоящото изследване ще бъде използвано означението *апелативизация*, като под него ще разбираме „непосредствен, без афиксация, преход на собственото име в нарицателно“ (Журавльов 2007).

² По-нататък се въвеждат следните съкращения: П – проприи (СИ – съществително собственото име), А – апелативи (НИ – съществително нарицателно име), АИ – апелативизирано име.

³ Вж. напр. публикациите на Е. Покорна (1978: 116–125) върху материал от чешки език и на Т. Балкански (1997: 43–44) върху материал от български език.

Апелативизацията на собствените имена представлява интерес най-вече поради факта, че този специфичен тип номинация се базира върху определени асоциативни или конотативни връзки⁴, характерни за носителите на един език. Неведнъж е било изтъквано, че СИ са натоварени с допълнителна информация, свързана с културната и историческата памет на съответния народ, с определена епоха, с ценностната система на дадена етническа или социална група. Поради това АИ нерядко са в основата на недоразумения за чужденеца, доколкото съответното СИ не е носител на еквивалентно прагматично значение, и едва при задълбоченото изучаване на езика започва да се осъзнава като своеобразен етнокултурен, социолингвистичен или стилистичен маркер.

В рамките на настоящото изследване наблюденията ще се съсредоточат върху апелативизираните антропоними⁵ в българския и чешкия език и с оглед на семантиката, която експлицират, ще бъде направен опит за съпоставка на асоциативните модели в двата езика. Няма да бъдат разглеждани АИ, които са въведени целенасочено като специализирани термини (*ом/ohm*, *ват/watt*, *алцхаймер/alzheimer*, *цицер/cicero*, *макадам/makadam*), тъй като имат характер на интернационализми с номинативна функция и са добре проучени. Поради същата причина в периферията на изследователския ни интерес остават и голяма част от имената, чийто произход се свързва с митологията и библията, с общочовешката история и култура (*нарцис/narcis*, *адонис/adonis*, *голиат/goliáš*, *бенджамин/benjamin*, *нестор/nestor*, *меценат/mecenáš*, *наполеон/napoleon*, *хулиган/chuligán*, *донжуан/donchuan*)⁶.

При справката с тълковни, етимологични и енциклопедични речници беше установено, че броят на регистрираните АИ (**без интернационализмите**) е сравнително по-висок в чешки. Без да претендираме за изчерпателност, в чешките речници⁷ бяха открити около 50 лексикални единици, образувани чрез пряка апелативизация на 17 СИ (разликата е резултат от развиването на допълнителни преносни значения или омонимия). За бъл-

⁴ Във връзка с тази особеност Ст. Георгиев допуска, че „може да се говори за асоциативен компонентен състав на значението“ и за „конотативна семантика на много от собствените имена“ (Георгиев 1993: 102–103). Респектираш по своя обхват и теоретично осмисляне на събрания материал е първият по рода си в славянската лексикография „Речник на конотативните собствени имена“ на Е. С. Отин (2004). В предисловието му авторът изтъква, че „онимите са в състояние да изпълняват не само своята пряка и изначална функция – да бъдат имена на обекти от окръжаващия ни свят, – но и да придобиват вторично, допълнително понятийно съдържание, като в речта се превръщат в експресивно-оценъчни заместители на нарицателни имена. Те се обогатяват с понятийни, или референтни, конотации, които органично се сливат с конотациите в емоционално-експресивния план“ (Отин 2004: 5, *прев. мой*).

⁵ Освен антропонимите (*юда/jidáš*, *меценат/mecenáš*) като основни източници на апелативизация се сочат топонимите (*дамаска/damašek*) и хрематонимите (*ксерокс/xerox*). Основните механизми, подсигуриращи този преход, са метафората и метонимията; своеобразна междинна фаза е преосмислянето на семантиката на СИ в състава на устойчивите сравнения и фразеологизмите (Покорна 1978).

⁶ Вж. Влахов 1996.

⁷ Вж. РЧЕ 1989, Махек 1997, ЧБР 2002.

гарски⁸, при това с известни уговорки, са засвидетелствани едва десетина апелативизирани имена. В тази връзка възниква въпросът, дали този тип вторична номинация е по-продуктивен в чешки, или е налице пропуск в нашата лексикографска практика. По всяка вероятност и двете допускания са основателни. Факт е, че преобладаващата част от АИ възникват спонтанно и битуват предимно в устната реч, поради което е трудно да бъдат обхванати в пълнота. Следващото утежняващо обстоятелство е варирането им по честота и сфера на употреба: някои от тях са узуални и се използват от почти всички носители на езика, докато други са „прикрепени“ към определен териториален диалект или социолект, а трети имат характер на оказионализми и са присъщи за отделен идиолект. Наред с това АИ носят отпечатъка на своето време, респ. на социокултурния контекст, в който са се породили, така че активното им присъствие в речта е доста относително. Оттук насетне сме изправени пред затрудненията, породени от адаптацията и продължителните модификации на името в съответната езикова система, както и от способността на СИ да развива не едно, а поредица от означения, които възникват или през различни периоди, или съществуват в едно и също времево пространство.

Всяко едно от набелязаните обстоятелства може да бъде отправна точка за самостоятелно проучване. За целите на настоящото изследване приемаме, че преходът на собственото име в апелатив е възможен при изпълнението на следните две условия: когато конкретният носител на съответното име добие достатъчна известност сред членовете на даден езиков колектив⁹ и когато идентифициращата и индивидуализиращата функция на СИ започне да избледнява за сметка на номинативно-обобщаващата и/или експресивната функция. С други думи, апелативизацията започва с промяна на комуникативното предназначение на СИ и с разширяването на възможностите за референция – името се съотнася не към един обект, а към множество от обекти, обединени по определен признак. Именно този признак е база за вторична номинация, в резултат на която антропонимът се свързва с понятието. Формален показател за приключването на процеса на апелативизация е изписването на СИ с малка буква. Непоследователното прилагане на това правило (особено в български) свидетелства за наличието на междинна зона, в която част от антропонимите гравитират ту към апелативите, ту към проприите.

Създаването на асоциативно поле при антропонимите е резултат от практическия опит и търсенето на адекватни средства за отразяване на

⁸ Вж. РБЕ 2001, БЕР 1986, Армянов 2001.

⁹ В тази връзка се прави разграничението между прецедентни СИ и общи СИ: „Прецедентното име е свързано или 1) с широко известен текст (Ана Каренина, Бай Ганьо), или със ситуация, широко известна на носителите на езика (Марко Тодев), или 3) с име символ, насочващо към определена еталонна съвкупност от качества (Левски, Паисий)... Ако зад прецедентното собствено име винаги стои определено лице, върху чието име се пренасят и неговите личностни характеристики, то при общите собствени имена такъв процес не се наблюдава“ (Димитрова 2007). Срв. също: „собственото име, което е прецедентно за по-тясна или по-широка културна среда, десигнира единичен обект посредством познатата за езиковата общност каузална история, зад която се крие съвкупност от характеризиращи признаци, тоест то се явява име на тип“ (Гърдев 2004).

познатите страни от действителността, на обективния и субективния свят на човека. Поради това описанието на събрания материал ще се извърши с оглед на основните тематични групи¹⁰: *човек, бит, природа*, в които се осъществява връзката между еднотипните значения на различните АИ в двата съпоставяни езика.

Тематична група *човек*

1. Характеристика (външен вид, качества, поведение)

В чешкия и в българския език се наблюдава определена специфика в набора от лични имена и пътищата им за апелативизация. С изменението на социалните отношения някои от най-честотните имена започват да се възприемат като непрестижни, тъй като са били разпространени предимно сред селското население или градските низини, и да се използват за ценностно омаловажаване на обекта. Личните имена (или техни хипокористични форми), станали обозначения за хора с определени характеристики, произход или професия, обикновено са с негативна оценка. Списъкът от характеристики, получен в резултат на апелативизацията на реални и на литературни антропоними, е своеобразно проявление на ценностната ориентация на езиковия колектив в определен период. В чешки бяха открити следните названия:

barbora: от *Barbora*; *нейор.* дебела или глупава жена;

dorota: от *Dorota*, както и *xunok*. **dorotka, dorka, dorotička, dūra**; *разг. нейор.* лека жена, проститутка, курва → *вулг. dorotit* проституирам;

franta: *xunok*. от *František*; *осмап.* гуляйджия, развеипрах: *dosud to jsem franta* не ми е дошъл умът в главата → *profrantovat* да профукам, прахосам за удоволствия (пари, време) – от името на литературния герой, известен от *Frantova práva* (пародиен устав на задругата на пиячите от началото на XVI в.). Смята се, че прототипът е бил пилзенският лекар Ян Франта (Махек 1997: 146). От чешки названието е заимствано в полски, украински, руски, български като *frant/франт* – лекомислен и суетен мъж, конте, прахосник, гуляйджия (РЧДБЕ 1982: 934);

honza: *xunok*. от *Jan*; *експр.* добродушен глупак, глупчо; *hloupy Honza* – глупавия Иванчо, Иванчо глупака (*популярен персонаж от народни приказки*);

jank: *xunok*. от *Jan*; *експр.* 1. глупак, хахо, ♦ *dělat ze sebe janka* прави се на глупак 2. твърдоглавец, инаг, своенравен човек; → **jančít** (за кон) *несв. експр.* шръклея, лудея; проявявам вироглавство, непокорство; *já se z tebe zjančím* ще ме побъркаш → **jankovitý** 1. опърничав, своенравен (за кон и др. животни: *-á ovce* въртоглава овца); 2. упорит, своенравен, опърничав, твърдоглав (*за човек*) → **jankovitost** 1. *ветер. мед.* заболяване на централната нервна система при конете 2. упоритост, своенравност, опърничавост;

¹⁰ „Тематичната група е функционално-инвариантна група от лексикални единици, които фиксират знанията на езиковите носители за съответната ментална област (опосредстваната от езика и съзнанието „действителност“). Системата на предметните имена се представя като лексикална решетка, във възлите на която се намират названията на отделните теми, които филтрират отнасящите се към групата предметни имена“ (Легурска 2005).

jezule, jezulátko: *умал.* от Jezus; *експр.* детенце;

káča: *хипок.* от Kateřina, както и **kačena, kačka;** *експр.* глуповата, лекомислена жена (по-рядко мъж); *умал.* **kačenka** се отнася за дете;

kristýnka: *хипок.* от Kristýna; *остар.* момиче с екстравагантно облекло и поведение;

kuba: *хипок.* от Jakub; *пейор.* глупак: *ty jsi ale kuba!* голям глупак си! ама че си серсем!;

kubík: *хипок.* от Jakub; *разг. остар.* физически добре развито момче, юначага, хитрияга;

matěj: от Matěj; *разг. експр.* смотаняк, глупак: ♦ *jsem z toho matěj* нищо не разбирам;

macek: *хипок.* от Matěj, Matyáš; *експр.* глупак (обикн. за едър, пълен мъж);

manda: *хипок.* от Magdaléna или Marie; *експр.* закръглена, пухкава жена; дунда;

markétka, markytka: *хипок.* от Markéta; *остар. разг.* наивно, просто девойче;

mírek dušín: *ирон.* човек на честта, с изключителни качества; Мирек Душин е лидер на момчешкия клуб „Бързите стрели“ от едноименната книга на Ярослав Фолгар, добила широка популярност с комикса от 1938 г., през 60-те и 90-те години се създават и филмови версии;

nána: *хипок.* от Anna; *пейор.* глупава жена;

nanynka: *хипок. умал.* от Anna; *експр.* наивно, неопитно, глуповато момиче (жена);

pepík: *хипок.* от Josef, по-рядко **peran;** *експр.* гамен, гъзар (предимно от периферията на Прага) → **perická řeč** гаменски език;

švejk: *разг.* тарикат; главен герой от романа на Я. Хашек *Приключенията на храбрия войник Швейк* (привидно наивен, изпълнява с точност до идиотизъм заповедите на началството и по този начин ги превръща в абсурд) → **švejkovat** *несв. разг.* правя се на луд, хитрувам → **švejkovský.**

В българския език характеризиращите АИ са предимно жаргонизми: **пепи, марек** – хомосексуалист; **кънчо, хрельо** – глупав човек: *както сте се събрали тука все кънчовци, много работа ще свършите* (Армянов 2001); **живка** – момиче с леко поведение: *викнете некви живки за довечера*; **миме** – непълнолетно момиче: *бате, виж к`во стадо мимета*; **райчо** – *пейор.* дебел и тъп човек (<http://neolog.bg>). Друга част от антропонимите (реални и литературни) се употребяват предимно с атрибутивно уточнение или „постоянни епитети“: **любопитна Гана, мазна Гана, Мара подробната, сърдит Петко, Хитър Петър, загубена Станка, многострадална Геновева.** Сред прецедентните имена, свързвани с широко известна ситуация (но предимно сред по-възрастното поколение), са: **Дан Колов** (непобедим борец); **Марко Тотев** (с производното нарицателно **маркототевец**, синоним за неудачник); **Гюро Михайлов** (с амбивалентна оценка за геройство

или глупост)¹¹. Сред литературните антропоними напълно апелативизирано е названието **байганьо** – недодялан простак, дебелак (човек с качества, присъщи на Бай Ганьо, героя от едноименното произведение на Ал. Константинов), с производни *байганьовски* и *байганьовщина*. При останалите имена, добили популярност от произведенията на наши класици, процесът на апелативизация не е доведен докрай. Независимо от конотативния си потенциал те не са регистрирани в речниците и изписването им с главна или малка буква е спорно, вж. напр.: **Андрешко** – селски тарикат (от едноименния разказ на Ел. Пелин), **Генко Гинкин** – смирен съпруг, **Мунчо** – кротък идиот (от романа *Под игото* на Ив. Вазов).

2. Професии

Сред названията за означаване на професии бяха открити следните АИ: **nána** (*xunok.* от Anna) – *дет.* бавачка; **míchal** – *ост. шег.* гостилничар; **antoušek** – *разг.* човек, който събира бездомни, умрели или болни животни; кожодер (занятие, практикувано още през средновековието и смятано за нечисто): *odvést, dát slepého psa k antouškovi; má psy jako antoušek*. Произходът на названието отвежда към пражкия кожодер Anton Scheck (Махек 1997: 37).

3. Части на тялото

В някои чешки диалекти стомахът и червата получават названия от разпространени лични имена, напр.: **nácek** (*xunok.* от Ignác) – *вулг.* стомах: *napral jsem si nácka* натъпках си шкембето; **dorota, kateřina** – *диал.* черво (Махек 1997: 387).

Условно към тази подгрупа включваме и **pepka** (*xunok.* от Jozefa или Jozefína) – *експр.* инфар*кт, сърдечен удар; предимно в устойчиво съчетание: *klepla ho pepka/jozefína* получи инфаркт; *mně z tebe klepne pepka* ще ме докараш до инфаркт. Необходимо е да обърнем внимание, че АИ **lazar** в значение ‚болен човек, нещастник‘ не е присъщо за български.

Тематична група *bit*

1. Храни и напитки

В тази подгрупа най-много названия бяха открити със значение ‚кървавица‘, диференцирани според региона и начина на приготвяне на месното изделие. Така напр. **dorota, dorotka** е кървавица, пълнена със свинско месо и булгур. В района на Опава кървавиците от дебелото черво се наричат **kateřina** или **barbora**, а от стомаха – **martin, marčyn** (Махек 1997: 123).

Сред традиционните ястия от чешката кухня са: **ančka** (*xunok.* от Anna), в съчет. *hladká ančka* – вид млечна супа; **kuba** (*xunok.* от *Jakub*) – народно ястие от сухи гъби и булгур, приготвяно за Бъдни вечер (свързва се с магическото действие на гъбите за изобилие, срв. като гъби след дъжд). По всяка вероятност названието е резултат от контаминация между *hubník* или *gubník* (сев. диал.) и шеговитата преносна употреба на СИ (Махек 1997: 303); **bar-**

¹¹ Вж. цит. електронни издания.

borky – вид печиво, приготвяно за празника на св. Барбара (4.XII.); **jidáš** – великденски хлебчета, обикновено с форма на преплетени въжета (символизират обесването на предателя Юда/Jidáš).

В български бяха открити шеговитите съчетания: **бяла Рада** – ракия, и **червен Петко** – вино (Ничева 1987: 56).

2. Облекло и аксесоари

Названията в тази подгрупа са обвързани с определен стил на обличане, наложен от традицията (**barborka** – *диал.* бродирана широка лента, декоративен елемент от женската народна носия), от ритуалите (**jánka** – *диал.* венец от мъниста, носен от т.нар. кралица в шествието на девойките на Петдесетница; срв. също *jánka* – венче от цветя на за Еньовден), или от модата (**honzik** – от Jan; *шег.* турнюр; подплънка под пола, фуста, носена в края на XIX в.). Тук условно може да се отнесе и **havel** – *неод. жарг.* вид мъжка прическа (дълга и равно подстригана отзад коса).

3. Предмети

Най-много апелативизирани названия са образувани от собственото име Barbora (било то в следствие на секундарен пренос на реалния антропоним, асоцииран с ‚дебела жена‘, било то като метонимични употреби за означаване на ритуалите, изпълнявани на празника на светицата): **barbora** – 1. *диал.* последният (украсен) сноп в края на жътвата; 2. *шег.* контрабас (поразпространено в словашки); **barborka** – 1. черешово клонче, отрязано в деня на св. Барбара (4.XII.) и съхранявано на топло, за да разцъфти на Коледа; 2. в различните териториални диалекти означава различни предмети, напр.: приспособление за застопоряване (стопор), сушилка за шишарки и др. (вж. също по-горе).

Сред популярните названия са: **františek** – *църк.* ароматична конусовидна свещ (предполага се, че е заимствано от англ. *frankincense* или от нем. *Franziskaner*, вж. Махек 1997: 146), и **ježíšek** – *пазг.* коледен подарък (срв. *dostat dárek k Ježíšku* да получи подарък за Бъдни вечер; *Ježíšek* е умал. от *Ježíš*: Младенеца (Исус)).

С известни уговорки към тази подгрупа може да се отнесе и трансонимизираното название **anton** – *жарг.* полицейска кола, обикновено в съчетание *zelený a.: odvezli ho v zeleném antonu* (РЧЕ 1989). Навлиза от немски, където същото значение имат *grüner Heinrich* и *grüne Minna*, докато *grüner Anton* е било означение за затвора на ул. „Антонщрасе“ в Берлин. В нем. *жарг.* *grün* ‚зелен‘ = неприятен, несигурен, опасен (Махек 1997: 37).

4. Календар и обреди

Апелативизираните имена, означаващи определени обреди, участници или ритуални предмети, както и техните производни, се нуждаят от специално проучване. Тук, по-скоро илюстративно, ще споменем само някои от тях: **герман** – летен народен обред срещу суша; **лазар** – нар. обичай на Лазаровден, при който моми, празнично облечени и накитени с цветя, ходят от къща на къща и пеят песни с пожелания за здраве, щастие и плодородие;

лада – нар. момиче, което ладува; **мара**, в чеш. **mařena, marana** – пролетен обичай, при който момите оплакват и погребват (удалят) кукла, символизираща смъртта; **barborky** – момичета, които в навечерието на празника sv. Barbora (4.XII) обикалят из селото, носят метла (за непослушните деца) и ябълки (за добрите); **lucky** – sv. Lucie (13.XII.) и др.

Тематична група *природа*

1. Животни

Много разпространено у различни народи е табуирането на названието на преследваното животно по време на лов (Махек 1997: 346). „Сред френските ловци е съществувало поверието, че когато се тръгне на лов за лисица, не бивало да се произнася думата *лисица* (фр. *renard*), тъй като нямало да се открие нито една. В подобни случаи било наложително да се употребява друго име, напр. [*бастие*] = личното име *Bastien*“ (цит. по Бояджиев 1995: 62). В чешки бяха открити следните АИ със значение „заек“: **janek** (*хунок*. от Jan) – *z pole vyběhl janek* от полето изскочи заек; **matěj** – *střelil jsem dva matěje* ударих два заека; **macek** (*хунок*. от Matěj) – означение и за всяко едро или охранено животно – мечка, котарак, прасе, шаран и др.

В българския език АИ за означаване на животни имат друга мотивация – образувани са от най-честотните зооними: **марко** – магаре, **шаро** – куче, псе, **писана** – котка (БЕР 1986; Ковачев 1987: 189), или са диалектизми с неустановена мотивация, като напр. **мара** (*хунок*. от Мария) – насекомо калинка, божа кравичка.

2. Растения

Повечето АИ в тази подгрупа са метонимични преноси на името на почитания светец или светицата от църковния календар, тъй като се свързват с времето, по което растението цъфти или дава плодове. Така в чешки са се появили народните названия: **kateřinka** (sv. Kateřina – 5.XI.) – хризантема; **barborka** (sv. Barbora – 4.XII.) – зимен кресон, злина; **havelka** (sv. Havel – 16.X.) – бархетна гъба, *Tricholoma*; **markétka** (sv. Markéta – 13.VII.) – название за ранни сортове круши, картофи и др., а в български: **енъвка** – комонига, *Melilotus*; **енъвче** – 1. *Galium verum*, 2. название на няколко полски растения, които цъфтят около Еньовден (св. Йоан Кръстител – 24.VI., срв. в чеш. *svatojánské kvítí*); **богородички** – астри, *Aster chinensis* (Рождество Богородично – 8.IX.). При други АИ мотивацията за преноса е неясна: **дебела мара** (*хунок*. от Мария) – диал. дебелец, тлъстига.

По разпределението на събрания материал в отделните тематични групи на предложената класификационна схема може да се съди за разнообразието на АИ, както и да се проследят различията между двата сравнявани езика. Едно по-детайлно проучване вероятно би наложило увеличаване на броя на рубриците и прегрупиране на отделните единици. Въз основа на извършената систематизация се правят следните изводи:

- Едно СИ може да развие няколко преносни употреби, в резултат на което да възникнат няколко нови лексикални единици (вж. напр. *Barbora, Jan*).

- Някои АИ са основа за образуването на нови производни единици, напр.: *janeK* → *jankovitý* → *jankovitost* → *jančít*; *švejK* → *švejkovský* → *švejkovat*; *байганьо* → *байганьовски* → *байганьовщина*.
- Преобладаващата част от АИ са оценъчно-експресивни.
- Мотивираща основа за АИ в чешки са предимно хипокористични форми на СИ.
- Повечето домашни прецедентни имена в българския език не са напълно апелативизирани.
- Апелативизацията като словообразователен модел е по-продуктивна в чешкия език.

С изменението на социалните отношения някои от означенията стават неактуални и започват да излизат от употреба. Поради това е целесъобразно по-подробно да се проучи въпросът за усвояването и разпространението на АИ в речта. Очевидно е, че при изясняването на причините за номинативна и/или оценъчна апелативизация е необходимо да се отчитат различни фактори, тъй като самото собствено име с всичките си характеристики е своеобразна пресечна точка на лингвистични и екстралингвистични влияния, така че значението му се оказва сложен комплекс, в който сведенията за думата се преплитат със сведенията за назовавания обект.

ЛИТЕРАТУРА

- Армянов 2001:** Армянов, Г. *Речник на българския жаргон*. С., 2001.
- Балкански 1997:** Балкански, Т. Деонимизация на лично име. // *Български език*, 1997–1998, № 3, 43–44.
- БЕР 1986:** *Български етимологичен речник*. Под ред. на Вл. Георгиев. Т. 1–6. София, 1986.
- Бояджиев 1995:** Бояджиев, Ж. *Увод в езикознанието*. Пловдив, 1995.
- Влахов 1996:** Влахов, С. *Енциклопедичен речник. От Авгий до Яфет*. София, 1996.
- Георгиев 1993:** Георгиев, Ст. *Българска семасиология*. Велико Търново, 1993.
- Гърдев 2004:** Гърдев, Ст. *Прякори прецедентни имена*. <http://www.belb.net/personal/gardev/prjakori.htm>
- Димитрова 2007:** Димитрова, Г. *Тезаурусно моделиране на лингвокултурологичната терминология*. http://liternet.bg/publish22/g_dimitrova/tezaurusyt/06.htm
- ЕРЧЕ 2002:** *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, 2002.
- Журавльов 2007:** Журавлев, А. Ф., Варбот, Ж. Ж. *Краткий понятийно-терминологический справочник по этимологии и исторической лексикологии*. ИРЯ РАН. http://etymolog.ruslang.ru/doc/etymology_terms.pdf
- Ковачев 1987:** Ковачев, Н. П. *Българска ономастика*. София, 1987, 14–18, 114–184.
- Легурска 2005:** Легурска, П. *Полисемията в рамките на структурно-семантичното и когнитивното изследване на лексиката*. <http://www.belb.net/projects/proektprp/POL3.pdf>
- Махек 1997:** Machek, V. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha, 1997.
- Ничева 1987:** Ничева, К. *Българска фразеология*. София, 1987.
- Отин 2004:** Отин, Е. С. *Словарь коннотативных собственных имен*. Донецк, 2004, 412 с.

Подольская 1978: Подольская, Н. Словарь русской ономастической терминологии. М., 1978.

Покорна 1978: Pokorná, E. Apelativizovaná jména v české slovní zásobě. // *Slovo a slovesnost*, 39, 1978, 116–125.

РБЕ 1977: *Речник на българския език*. Т. 1–6. София, 1977.

РЧДБЕ 1982: *Речник на чуждите думи в българския език*. Отг. ред. Ст. Илчев. София, 1982.

РЧЕ 1989: *Slovník spisovného jazyka českého*. Díl I–VIII. Praha, 1989.

Суперанская 1973: Суперанская, А. В. *Общая теория имени собственного*. Москва, 1973, 366 с.

ТСО 1973: Svoboda, J., VI. Šmilauer, L. Nezbedová-Olivová, K. Oliva, T. Witkowski. Základní soustava a terminologie slovanské onomastiky. // *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV* 14, 1973, 83, 166, 201, 205.

ЧБР 2002: *Чешко-български речник*. Под ред. на Св. Иванчев. Т. 1–2. София, 2002.

Шрадек 1999: Šrámek, R. *Úvod do obecné onomastiky*. Praha, 1999, 55–57.

<<http://www.ceske-tradice.cz>>

<<http://neolog.bg>>

<http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE_%D0%A2%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B2>

<<http://www.segabg.com/online/article.asp?issueId=1725§ionid=9&id=00003>>

<<http://www.novinar.net/?act=news&act1=det&stat=center&mater=MTUzNDszNQ>>

<<http://www.mediapool.bg/show/?storyid=132554&srcpos=5>>